

PREGLED NAJSTAREJŠIH CIVILIZACIJ NJIHOVIH DOSEŽKOV.

MEZOPOTAMIJA

Prvi znani naseljenci so bili Sumerci.

Ustanavljali so majhne mestne države, ki so obsegale mesto kot upravno, versko in tržno središče in kmetijsko podeželje.

Reka Tigris

Razmisli o vsebini in smislu stavka: Pametni pišejo.

Za njihov največji dosežek se šteje razvoj podobpisne pisave iz katere se je kasneje razvil klinopis.

Sumerci so bili napredni v gradnji mest, templjev in razvoju umetnosti. Zelo zanimivi so kamniti pečatniki valjaste oblike, v katere so vrezovali figure, pozneje tudi napise; z njimi so pečatili omare, vrata, posode, včasih so jih uporabili namesto podpisa na glinaste ploščice. V matematiki so poznali desetiški in šestdesetiški sistem ter ulomke. Oblikovali so tudi sistem mer in uteži.

Za njihov največji dosežek se šteje razvoj podobpisne (piktografske) pisave, iz katere se je pozneje razvil klinopis. S pisavo so Sumerci zapisovali davke, hvalnice bogovom, kraljem, trgovske pogodbe in prva literarna dela v zgodovini ipd. Pisali so na povoščene tablice in glinaste ploščice.

Na širšem območju Evfrata in Tigrisa so kasneje nastala velika kraljestva:

- Akadsko,
- Babilonsko in
- Asirsko.

Akadsko država

Kip akadskega kralja Sargona I.

Akadsko pisava

Babilonska država

Najbolj znan vladar zgodnejga obdobja države je bil
HAMURABIJ (1792-1750 pr.n.št.).

Sodni, upravni in družbeni red je v državi zagotovil z zbirko zakonov, ki jo imenujemo **HAMURABIJEV ZAKONIK.**

Stela z zakoni kralja Hamurabija je bila odkrita leta 1901. Hamurabijev zakonik je edini ohranjeni pravni zapis prvih visokih kultur in obsega 282 členov. Z njim je Hamurabi poskušal poenotiti lokalne zakone in uvesti enakost pred zakonom. Danes stelo hranijo v Louvru.

Poglejmo nekaj členov zakonika in jih poskusimo primerjati z današnjimi zakoni, ki veljajo v družbi.

Iz Hamurabijevega zakonika lahko razberemo tudi značilnosti družbe, ki je bila sestavljena iz plemstva (sem so spadali poleg kralja in njegove družine tudi svečeniki, vojaški poveljniki in najvišji uradniki), svobodnjakov (svobodni kmetje, trgovci in obrtniki) in polsvobodnjakov (tlačani, obdelovalci zemlje in cehovski obrtniki). Najnižji na družbeni lestvici so bili sužnji, ki pa so imeli v skladu z zakonikom tudi nekaj pravic. Sužnji so postali ali vojni ujetniki ali so jih kupili, vendar pa gospodar ni smel odločati o njihovem življenju in smrti. Lahko so se celo poročili s svobodno žensko, otroci iz teh zakonov pa so bili svobodni.

- *člen 196: Če je človek izbil oko drugega svobodnega človeka, mu bodo izbili njegovo oko.*
- *člen 197: Če je zlomil kost drugega človeka, mu bodo zlomili njegovo kost.*
- *Člen 209: Če je udaril hčer drugega svobodnega človeka, tako sa je povzročil njen splav, bo plačal za njen telesni plod sedet seklov srebra.*
- *Člen 210: Če je ta ženska umrla, bodo usmrtili njegovo hčer.*

ASIRCI so si za prestolnico izbrali mesto NINIVE.

Kip asirskega kralja Asurbanipala

**V MESTU JE BILA KNJIŽNICA Z NAD 25 000
GLINASTIMI PLOŠČICAMI.**

**Kraljestvo je v času največjega obsega
obsegalo Mezopotamijo, Egipt, Fenicijo,
Palestino, dele Male Azije in Irana.**

MESTO

Živahno življenje v mestih

Gospodarska, izobraževalna, kulturna, verska središča

Ur, Ninive, Jeruzalem, Memfis, Babilon

BABILON ob reki Evfrat, mestna vrata, obzidje, visoki stolpi, hiše, nanizane tesno skupaj, viseči vrtovi, 200.000 prebivalcev,. Ozke uličice, široka trgovska avenija, mestne **četrtri**, **tempelj** za verske obrede, žrtvovanje. Veliko tujcev, razni jeziki, (pestro).

Umetniki so v delavnicah izdelovali številne izdelke: lepo oblikovan nakit, glasbene instrumente, zlate čelade, bodala...

Razvoj znanost in umetnost

- **Kovači** so mešali baker in kositer ter vliвали bron. Izdelovali so orodje in orožje za vojsko.
- **Lončarji** so s pomočjo lončarskih vreten izdelovali posode in okrasno keramiko,
- **Predilci** in **tkalci** pa so izdelovali čudovite tkanine.

EGIPT je dar Nila

Navedek je zapisal grški zgodovinar in popotnik
Herodot (485-402 pr. n. št.)

S pomočjo zemljevida in spodnjega besedila
pojasni Herodovo trditev.

Vsakoletno redno poplavljanje Nila, ki je s seboj prinesel rodovitne nanose blata, je omogočilo prebivalcem bogat pridelek in blagostanje, zaradi česar se je lahko egipčanska civilizacija tudi razvila. Če upoštevamo celotno Nilovo rečje, je le-ta najdaljši vodni tok na Zemlji. Rečni tok na več mestih zmotijo *katarakti*, odseki plitve in hitreje tekoče vode z manjšimi otoki in skalami, ki preprečujejo rečno plovbo. Porečje Nila:

Zahvaljujoč reki Nil so Egipčani prišli do spoznanja, da je leto dolgo približno 365 dni (**solarni/sončni koledar**). Leto je bilo razdeljeno na 12 mesecev s po 30 dnevi in dodatnimi 5 dnevi, ki naj bi jih dodal bog Tot in so postali rojstni dnevi bogov Ozirisa, Izide, Horsa, Neftisa in Seta.

Koledar ostalih ljudstev je temeljil na luninih menah (**lunarni koledar**), zato je bilo leto dolgo 354 dni.

Zakaj so v Egiptu tako natančno opazovali reko Nil in prihod poplave?

Poplave med poznim junijem in poznim oktobrom so vsako leto prinesle rodovitni mulj, na katerem so od oktobra do februarja rasle poljščine, ki so jih želi od februarja do junija.

Leto je bilo razdeljeno na tri letne čase:

- čas poplave**
- čas rasti**
- čas žetve**

Kako so določali dolžino leta?

Ob rečni breg so posadili velik trs in na njem označili najvišji nivo poplavljene reke. Nato so prešeli dneve do naslednjega najvišjega nivoja rečne gladine.

" naprava" se je imenovala NILOMETER!

Kdo ali kaj je uravnavalo to napravo, ki je bila takrat najnatančnejši koledar na svetu?

Dosežki na področju gradbeništva in arhitekture

Piramide v Gizi

Sfinga pred Keopsovo piramido v Gizi

Hieroglifi-egipčanska pisava

Sprva so uporabljali približno 3000 znakov, kasneje 700.

Znak je lahko pomenil določen predmet, pojem ali glas.

Zapis na mrtvaški postelji kraljice Heteferes .

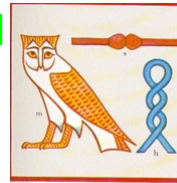
Zapis vklesan v steno svetišča

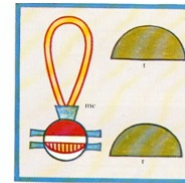
zapis na PAPIRUSU

Vsakodnevne zapise so pisali v poenostavljeni hieroglifni pisavi, ki jo imenujemo HIERATSKA .

Egipčani niso izgovarjali samoglasnikov, zato zanje tudi niso imeli znakov.

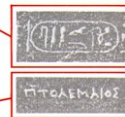
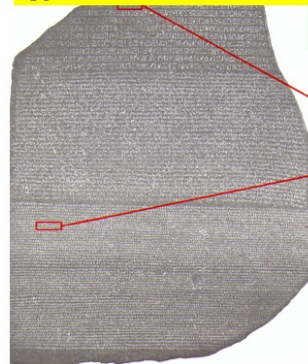
M + S + H = KROKODIL

ME + T + T = PODOBNOST

Na kamnu iz Rosette je besedilo vsebano v dveh jezikih-grškem in egiptovskem.

Ime Ptolomej je bila prva v hieroglifih razbrana beseda.

razšitelj hieroglifov-J.F.Champollion

Medicina

Egipčani so verovali, da pokojni odpotujejo na drug svet, kjer potrebujejo svoja telesa.

Beseda mumija izvira iz Perzije in pomeni asfalt. Izraz so prevzeli Grki, ki so menili, da se pri Balzamiranju uporablja asfalt.

Mumija je izsušeno truplo. Postopek imenujemo balzamiranje.

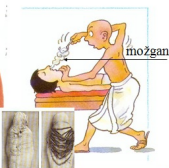

Postopek in surovine potrebne pri balzamiranju.

Natron-zmes soli, so uporabljali za izsuševanje trupla.

Iz trupla najprej odstranijo jetra in pljuca.

Ko so ustavili trohnenje, so telo napolnili s suho snovjo, ga zavili v platnene povoje in prelili z debelo plastjo smole.

Poznavanje zgradbe človeškega telesa je omogočilo tudi razvoj Zdravilstva in medicine v Egiptu.

Mumijo so položili v več lesenih krst, te pa v veliko kamnito skrinjo imenovano SARKOFAG.

Na zgornji skrinji je pokojnikov portret.

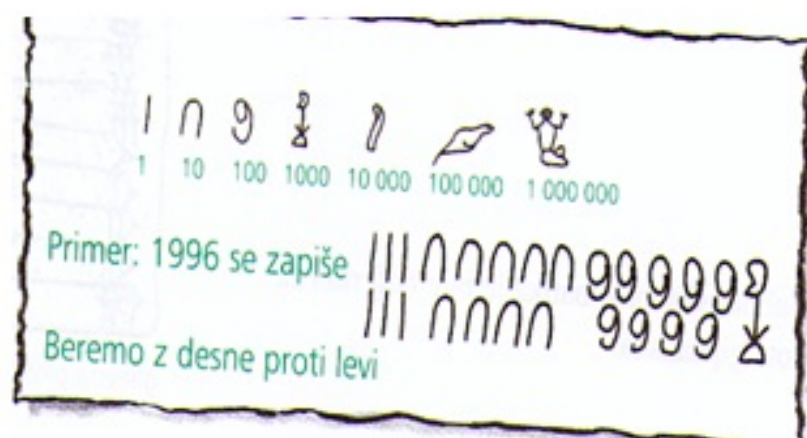

Z matematiko so Egipčani reševali vsakdanje probleme v življenju. Uporabljali so osnovne mat. operacije, ulomke, decimalne števila obvladali so geometrijo.

* 1 23
2 46
*4 92
*8 184

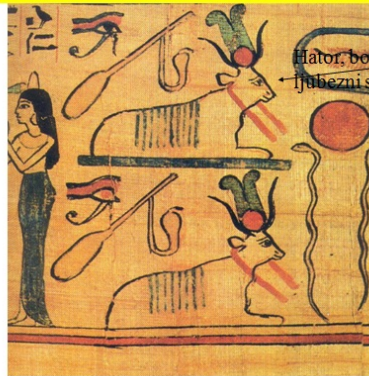
Da bi 23 pomnožili s 13, so večkrat podvojili množenec 23 v teh stopnjah:

Prenehali so, ko so izračunali toliko podvojiteljev, kolikor jih je bilo za množitelja 13 (8+4+1). Nato so sešteli števila v desnem stolpcu.

ŠTEVILA

Sprva so se Egipčanom kazali bogovi v obliki živali, nekatere so častili kot svete: bik, mačka, krokodil, sokol

Hator, boginja neba, veselja in ljubezni s kravjo glavo.

Horus bog sonca in neba upodobljen kot sokol.

Postopoma dobivajo bogovi človeško podobo.

Anubis bog mrtvih, upodobljen s šakalovo glavo.

Amon (Amon-Ra) kralj bogov vetrov in zraka, po združitvi z Rajem vrhovni bog Egipčanov-bog Sonca.

Ljudje so verovali v več bogov

Razen monoteističnih Judov je bila večino zgodnjih civilizacij **politeistična**.

MEZOPOTAMIJA	Anu	bog neba, oče bogov	Nesmrtni, vsemogčni, njihova modrost presega modrost ljudi.		
	Enlil	bog oblakov, nevihte zraka			
EGIPT	Šamaša	življenje, sonce	• 2000 različnih bogov, • posmrtno življenje • Knjiga mrtvih		
	Luna	rodovitnost			
	Ištar	boginja ljubezni, rastlinstva			
	Oziris	Bog smrti			
BOGOVI	Amon-Ra	bog sonca	EGIPT- BOGOVI		
	Horus	bog svetlobe			
	Isis (Izida),	ideal matere, žene			
	Kitajska	Šangdi		vrhovni bog	Daritev v čast duhov umrlih.
	Indija	Brahma		stvarnik	Hinduizem, verjamejo v ponovno rojstvo duše (reinkarnacijo).
Višnu		zaščitnik			
Šiva		uničevalec			
Sidharta – Buda		Budizem, nirvana, stanje, ki ne pozna sebičnosti ali bolečine.			
Judje	Jahve	En bog, ki je Mojzesu na gori Sinaj izročil ploščo, z vklesanimi 10 zapovedmi, temelji judovske vere.			

Judje – »izvoljeno ljudstvo«

Pokrajina Kanaan (Palestina), ob reki Jordan na vzhodni obali Sredozemlja. Glavno mesto Jeruzalem.

Prebivalci so bili nomadi, pastirji **Hebrejci** (Judje, Židje).

Kralji Savel, David in **Salomon** (tempelj, zakonik) Kraljestvi; Izrael in Judeja.

Abraham je bil pastir iz Ura. Okoli 2000 pr. Kr. se je preselil v deželo Kanaan.

- Bog jih je izbral za »izvoljeno ljudstvo«.
- Vera v enega boga – **monoteisti**.
- Začetnik vere **Abraham**, bog **JAHVE**.
- Iz te vere sta izšla krščanstvo in islam.
- Okrog 1300 in 1200 pr. Kr. naj bi zapustili Egipt, vodja **Mojzes**.
- Padli pod oblast Asircev in Babiloncev.

Biblija (tora) v prvih petih knjigah, velja za najsvetejše zapise judovske tradicije. Bog naj bi izbral Abrahama za očeta hebrejskega ljudstva. Deset **božjih** zapovedi.

Feničanski trgovski imperij

Feničanska **mesta**:
Sidon, Tir Bejrut in Biblos.

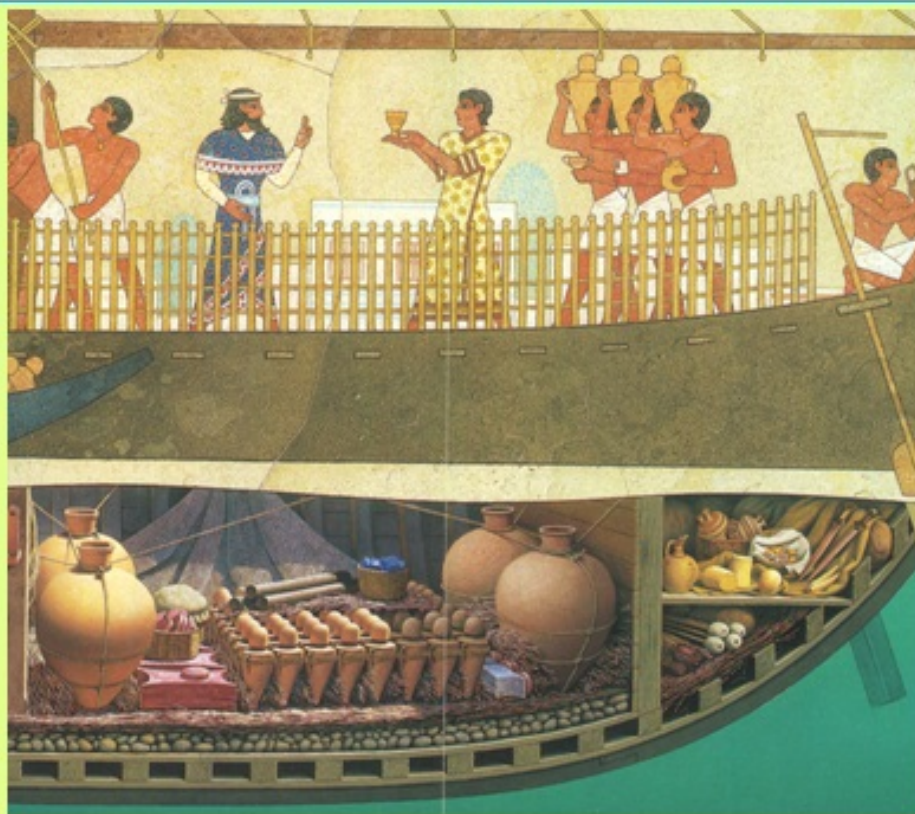
Nova mesta – **kolonije**
ob obali Sredozemlja:
Kartagina.

Najpomembnejša
feničanska zapuščina je
glasovna **pisava** (abeceda),
ki jo, spremenjeno,
uporabljamo še danes.

Mureks

- Feničani**, trgovsko in pomorsko ljudstvo
- **Trgovali** so z vinom, lesom, **škrlatom**, dragimi kovinami, slonovino in sužnji.
  - Odlični **ladjedelci** in **mornarji**.
  - Prvi so zapluli skozi Gibraltarska vrata, verjetno celo do juga Britanskega otočja.

ABECEDA ALI ČRKOPIS

- Prve črke so razvili **Feničani** pred okoli 3000 leti.
- Njihova abeceda je imela 22 črk.
- Bila je brez znakov za samoglasnike.
- *Te so kasneje dodali Grki in rodila se je moderna abeceda. Grki so uporabljali svojo, **grško pisavo**.*
- *Danes v večini držav po svetu uporabljamo pisavo **latinico**. Razvili so jo Rimljani pred okoli 2500 leti.*

Druge pisave

Cirilica v vzhodni Evropi

Kitajska pisava

Arabska pisava na Bližnjem vzhodu

Hebrejska pisava v Izraelu

Devanagari v Indiji

4. Kdo je izumil črke?
5. Kako se imenuje pisava, ki danes prevladuje v uporabi po svetu?
6. Ali danes še najdemo ljudi, ki ne znajo pisati?

Perzija – združitev številnih ozemelj

Središče **Perzepolis**.

Kralj **Kir** (6. stol. pr. Kr.) je vpliv širil na območje rodovitnega polmeseca in večji del Anatolije
Kralj **Darij** (5. stol. pr. Kr.): Perzijo je še **razširil**.

Svetovna država

Obseg: od Male Azije, Egipta prek rodovitnega polmeseca do Indije.

• **Ureditev:**

Državo je razdelil na 20 **provinc**, na čelu so bili **satrapi** (guvernerji). Vsaki provinci je dodelil tudi vojake in davčne uradnike.

• **Nadzor:** dobro **cestno omrežje**

• **Povezava:** sli.

Perzijci svojo moč niso gradili le z vojsko, temveč tudi s spoštovanjem drugih. Osvojene dežele so bile deležne kraljeve prijaznosti in dobrote, če so Perzijce sprejeli brez odpora. Še naprej so lahko častili svoje bogove in običaje.

V začetku 1. tisočletja pr. Kr. so na **Iransko planoto**, bogato z rudnimi bogastvi, prišla prva indoevropska ljudstva.

Mala kraljestva so se združila v boju proti Asircem.